

SZOMBATHY BÁLINT

A Ház- és Haza-építő

Péter László művészetéről

Régtől fogva tudjuk, hogy a székely ember önkifejezésének központi anyaga a fa, mint természet adta ajándék. Mint olyan anyag, amelyből elkészíthetők a hétköznapi élet, tudniillik a létfenntartás legfontosabb eszközei, de azok a magasabb szempontú faragások is, amelyek az ősi kultúra néprajzi és történeti állományának fontos részét adják. Péter László munkásságának úgyszintén a fa az egyik alapvető kifejező anyaga, vagy – ha úgy tetszik – médiuma. Fa iránti vonzalma bizonyára benne van a génjeiben, öröklött hajlamaiban.

Péter László fából ácsolt installációiban a gondolati, avagy a tartalmi háttér úgyszintén őseinek hányatott történelméhez illeszkedik, illetve belőle veszi ihletét. László ugyanis egy roppant lelkiismeretes és egyben alapos ember, azon kevesek egyike, aki szívén viseli elődjének a létért folytatott küzdelmét, nemzedékek sorsát, egyáltalán: a történelmet. A közösségi sorsban pedig érzékeli a hazátlanságnak azt a különös minőségét, melyet a saját életútjában is felismerni volt kénytelen az elmúlt néhány évtizedben. Ősei tudniillik Bukovinából vándoroltak az Al-Duna mentére, Bánát déli peremére, ahol sziget-csoportot alkotva lényegében zárt közösségben kezdtek új életet, vándorolva, mint anno az indián törzsek a történelem vihara elől. S nemcsak Bánátba, hanem az anyaországba, a nyugati féltekére, az óceánon túlra, ama igazi indiánokhoz. Szétszóródtak a nagyvilágban, kisebb-nagyobb sikerrel megőrizve nemzeti azonosságukat.

Péter László feljegyzéseiből tudom, hogy a bukovinai székelyeket nem fogadták valami nagy rokonszenvvel az Al-Duna mentén, hiszen sok mindenben – nyelvjárásukban, mentalitásukban – különböztek a már ott élő emberektől. Közösségi életüket majdhogynem törzsként szervezték meg. Innen az újabb hasonlóság az indiánokkal és a többi nomád népcsoporttal: a székelyek mint indiánok új hazájukban. Most már talán érthetőbb ez a párhuzam. Péter László szinonimaként, rokon értelmű szóként használja az „indián” jelzőt, kicsit magát is annak tekintve. Vagy talán nem is kicsit. Vándoroltak az ősei, vándorlásra kényszerült ő maga is. Karókból, ágakból, lécekből próbálja felépíteni szellemi-spirituális otthonát, a nagybetűs Házat, azon túl pedig a Hazát. Ha elvették tőle, vagy talán oda sem adták neki, akkor majd ő maga felépíti. Tiszta szándék, nincs mögötte semmilyen tudátlékosság vagy beteges küldetéstudat. Péter László egy nagyon egyszerű ember, aki azonosulni tud az indiánok javarészt kiveszett, kihalt

Péter László

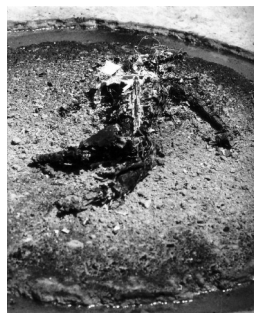

népével, és most a vázát készíti annak a nagy építménynek, amely majdan befogadja őseinek évszázados emlékezetét. Azt vallja, kizárólag „nagy ősi átéléstől” indíttatva alkot.

Művei, szerkezeti kompozíciói a hagyományt és a modernitást fűzik kötegbe, illusztrálva, hogy a régi és az új jól megfér ugyanabban a bőrben. Tárgyai, szerkezetei, építményei kultikus erőt sugároznak, és ebben a kultusz-felfogásban az ősök és a kortársak tisztelete egyformán benne van. A kövekkel és csontokkal ékesített fakonstrukciók valójában gondolatokat, szellemi eredőket és lélekrezdüléseket tároló foglalatok. Úgy fogják magukba az emberi ideát, mint a magház a magot. Magukba fogják, hogy aztán kiengedjék őket a lét örökös körforgásába. Az éltető magokat szabadjára engedik, az emlékeket viszont tartósan magukba szorítják, nem feledve az ősi eredet forrását.

Ebben a pillanatban, amikor a jelenkori képzőművészet a friss technológiai vívmányok teljes mérvű kiaknázása felé tart, Péter László fordított irányú utat tapos. Valamiképpen az árral szemben halad. Így is lehet, tudniillik, korszerűnek lenni. A visszaúton járni, befelé fordulni, és megérteni valamit a lét nagy talányaiból. A kortárs magyar művészetben Samu Géza, Bukta Imre és Baji Miklós Zoltán munkássága félmjelzi többek között ezt a markáns vonulatot. Ezeknek az alkotóknak a nyelvhasználata – akárcsak Péter Lászlóé – nem kizárólag a rögzített formákra irányul, hanem természetszerűleg hozzá tartozik az élő emberi cselekvés, a rítust magába foglaló akció és a performansz. Ha jól megnézzük, emberi alkatukban valóban sok minden van a sámánok lelkületéből, habitusából, abból a nem mindennapi képességből, hogy a természet egyik legcsodálatosabb növényéből, a gravitáció erejét is legyőző fából lelki-szellemi foglalatokat építenek. Olyan kollektorokat, melyek megidéznek és egyszersmind összegyűjtik, tárolják az emberi kultúra egyik lényeges tudásköteget és védőburkát. Az emlékezet ugyanis egészséges védőburok, amely a mindenkor szellemi energiát újrahasonosítva megóv a civilizációs ártalmak sokaságától, azoktól a negatív hatásoktól, melyek megingathatják igaz emberi magatartásunkat.

A múltnak ugyanakkora az előrevívó ereje, mint a hátrahúzó. Ki kell belőle mernünk azokat a tulajdonságokat és minőségeket, amelyek a jövő zálogát jelentik, a túlélés lehetőségét szavatolják egy olyan korszakban, amikor egyre többet gondolunk a földi természet véges voltára. Péter László egyike azoknak, akik megértették ennek szükségességét. A természet legnemesebb anyagait azok újránemző állapotában helyezi elénk, a maguk szakrális kiterjedésében. Megtalálta a választ, a válaszok egyikét.

Hadikutya, akció, Székelykeve, 1988